

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 23/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aluehallintovirastoista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2013 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi aluehallintovirastoista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 114/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Sami Kouki ja ylitarkastaja Mikko Saarinen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Merja Leinonen ja opetusneuvos Jussi Pihkala, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetustoimen ylitarkastaja Tuomo Laitila, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- kehittämisspäälikkö Nina Lahtinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

- Opetushallitus
- Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sivistysvaliokunta esitti jo vuonna 2009 aluehallintoa uudistettaessa yksimielisesti, että kirjastotoimen, liikuntatoimen ja nuorisotoimen tehtävät sijoitettaisiin aluehallintovirastoihin (SiVL 8/2009 vp — HE 59/2009 vp). Hallintovaliokunta ei kuitenkaan yhtynyt sivistysvaliokunnan näkemykseen, ja nämä tehtävät sijoitettiin tuolloisen hallituksen esityksen mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin. Sivistysvaliokunta katsoi, että koulutuksessa aluehallinnolla on laajempi tehtävä alueilla kuin pelkästään talouden vaatimusten huomioon ottaminen,

ja piti epäkohtana sitä, että osa sivistystoimesta sijoitettaisiin kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaisesti eri viranomaisten hoidettavaksi. Erityisesti valiokunta painotti lasten ja nuorten osalta toiminnan järjestämistä niin, että tehtävät voidaan hoitaa kokonaisuutena toimivasti ja lasten ja nuorten edun mukaisesti. Valtioneuvoston aluehallintouudistusta koskeva selonteko kuluva vuoden alussa vahvisti entisestään sivistysvaliokunnan aiempaa kantaa. Lausunnossaan (SiVL 7/2013 vp — VNS 1/2013 vp) sivistysvaliokunta kiirehti kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen sekä oppilaitosrakentamiseen

liittyvien tehtävien siirtämistä aluehallintovirastoihin.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että siirrot nyt toteutetaan, ja kannattaa sen vuoksi hallituksen esityksen hyväksymistä. Ehdotus siitä, että aluehallintovirastoihin siirretään nykyisin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa hoidettavat kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävät sekä oppilaitosrakentamiseen liittyvät tehtävät, on erittäin kannatettava. Tehtäviä kokoomalla voidaan muodostaa opetus- ja kulttuuritoimen osalta nykyistä vahvempi sekä toiminnallisesti ja hallinnollisesti tarkoituksenmukainen ja nykyistä tehokkaampi valtion aluehallinnon kokonaisuus.

Koulutus- ja muun sivistystoimen toimialan tehtäviä hoidetaan kaikissa kuudessa aluehallintovirastossa. Tehtävät on nykyisin sijoitettu peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualueelle. Vastuualueella hoidetaan myös mm. sosiaali- ja terveystoimeen liittyvät aluehallinnon tehtävät sekä aluehallintovirastoille kuuluva peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi.

Valiokunta pitää oikeana hallituksen esityksen tavoitetta siitä, että aluehallintovirastoihin siirrettäväksi ehdotettavat nykyisin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa hoidettavat kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävät sekä oppilaitosrakentamiseen liittyvät tehtävät muodostaisivat aluehallintovirastoissa jo nykyisin hoidettavien opetustoimen oikeusturva-, lailisuusvalvonta- ja koulutustehtävien sekä lasten päivähoidon tehtävien kanssa valtion aluehallinnon opetus- ja kulttuuritoimen tehtävien kokonaisuuden. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös kunnan kulttuurin peruspalvelujen arviointitehtävä, jota aluehallintovirastot ovat yhteistyössä ELY-keskusten kanssa hoitaneet osana aluehallintovirastoille kuuluvaa peruspalveluiden arviointitehtävää.

Hallituksen esityksessä todetaan, että pääosa lausunnonantajista on katsonut, että aluehallintovirastoissa jo olevia ja sinne nyt siirrettäväksi esitettyjä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tehtäviä varten tulisi perustaa kaikkiin aluehallintovirastoihin uusi vastuualue. Esityksen perusteluissa todetaan, että koska uuden

vastuualueen perustaminen aluehallintovirastoihin kuuluu asetustasoisien sääntelyn alaan, on tarkoituksena, että se toteutetaan esityksen johdosta tehtävien asetusmuutosten yhteydessä. Sivistysvaliokunta esittää hallintovaliokunnalle, että se mietinnössään hyväksyisi lausuman, jossa edellytetään, että kaikkiin aluehallintovirastoihin muodostetaan tässä laissa tarkoitettujen tehtävien siirron yhteydessä uudet opetus- ja kulttuuritoimen vastuualueet.

Tehtävien kokoamisella nykyistä suurempiin kokonaisuuksiin pyritään varmistamaan opetus- ja kulttuuritoimen asiantuntijuuden säilyminen ja ylläpitäminen valtion aluehallinnossa sekä tehtävien kokonaispainoarvon lisääntyminen aluehallinnossa. Valiokunta painottaa, että kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävien hoitaminen edellyttää riittävää asiantuntijuutta ja avustavaa henkilöstöä. Näillä kolmella toimialalla ei ole muita viranomaisia, joten aluehallinto on erittäin tärkeä voimavara, jolle kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen substanssilainsäädännössä on annettu laajat tehtävät niiden vastatesa valtiolle kuuluvien tehtävien alueellisesta toimeenpanosta.

Aluetasolla vastuu nuorisopolitiikan yhteensovittamisesta kuuluu jatkossa aluehallintovirastolle. Valiokunta korostaa, että tämä ei muuta sitä valiokunnan aiemmissa lausunnoissaan korostamaa asiaa, että nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi tavoitteena on eri toimijoiden kokonaisuus, jossa nuorisotyö, koulu, työhallinto ja sosiaali- ja terveystoimi toimivat yhdessä. Yhteistyön mahdollisuudet tulee hyödyntää ja parantaa yhteistoimintaa opetus-, sosiaali- ja terveyssektoreiden sekä työhallinnon välillä mm. poistamalla esteet tiedonvaihdosta. Näiden tärkeiden tavoitteiden toteuttaminen edellyttää moniammatillista viranomaisyhteistyötä. Siksi sivistysvaliokunta pitää aluetasollakin tärkeänä, että aluehallintovirastoissa on näistä hyvinvointikysymyksistä monialainen kokonaisvaltainen näkemys. Valiokunta katsoo edelleen, että nyt tehtävistä muutoksista huolimatta on yhteistyö aluetason kaikkien toimijoiden kesken välttämätöntä myös nuorisotakuun toteutumiseksi. Siten esim. yhteistyö aluehallintovirastojen ja ELY-

keskusten nuorisotakuutyöryhmien kesken on jatkossakin luontevaa ja tärkeää.

Valiokunta viittaa lausuntoonsa SiVL 7/2013 vp mm. neuvonnan tehostamisesta ja asianhallinnassa olevien puutteiden poistamisesta. Valiokunta korostaa, että näistä uusista aluehallinnon viranomaismuutoksista tulee kansalaisille tiedottaa riittävästi ja selkeästi.

Aluehallintovirastoissa on yksi ruotsinkielinen opetustoimen palveluyksikkö, jonka toimialueeseen kuuluu koko maa. Ruotsinkielisen opetustoimen palveluyksikkö toimii Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa sen vastuualueista erillisenä yksikkönä. Palveluyksikön tehtävänä on hoitaa aluehallintovirastojen toimialaan kuuluvat ruotsinkielisen opetustoimen teh-

tävät. Sivistysvaliokunta katsoo, että asetusmuutosten yhteydessä tulee huolehtia siitä, että aluehallintovirastoissa on riittävästi ruotsinkielisen kirjastotoimen asiantuntemusta.

Erityisesti sivistysvaliokunnan toimialalle kuuluvien 4.—7. lakiehdotusten yksityiskohtien osalta valiokunnalla ei ole huomautettavaa.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että lakiehdotukset hyväksytään ja

että hallintovaliokunta muutoin ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok (osittain)
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Ritva Elomaa /ps
Jukka Gustafsson /sd (osittain)
Leena Harkimo /kok (osittain)
Pauli Kiuru /kok
Kimmo Kivelä /ps
Sanna Lauslahti /kok
Silvia Modig /vas (osittain)

Mika Niikko /ps
Mikaela Nylander /r (osittain)
Tuula Peltonen /sd
Tuomo Puumala /kesk (osittain)
Simo Rundgren /kesk (osittain)
Pauliina Viitamies /sd (osittain)
vjäs. Juho Eerola /ps (osittain)
Timo Heinonen /kok (osittain)
Sari Palm /kd (osittain).

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila
valiokuntaneuvos Kaj Laine.